

Златовласова О. В.

*викладач кафедри германських та східних мов і перекладу
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса, Україна*

Фрумкіна А. Л.

*доктор педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри германських та східних мов і перекладу
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса, Україна*

КИТАЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Українською мовою, яка належить до східнослов'янської гілки індоєвропейської мовної сім'ї, розмовляють понад 40 мільйонів людей, переважно в Україні, але також у значних громадах по всьому світу. Українська мова, багата на історію та культурне значення, не лише розповідає історію свого народу, але й слугує лінгвістичним gobеленом, витканим з ниток різних історичних періодів та впливів. Розуміння етимологічного коріння української лексики може запропонувати захопливе розуміння еволюції мови, її зв'язків з іншими мовами та культурних обмінів, які формували її упродовж століть.

З усіх мов світу китайська (мандаринська) тримає першість за кількістю носіїв як рідної, що складає 921 мільйон людей. Загалом же її знають понад 1 мільярд людей у Китаї та країнах Південно-Східної Азії (Індонезія, Камбоджа, Лаос, В'єтнам, М'янма, Малайзія, Тайланд, Сінгапур). Більшість лінгвістів з усього світу схиляються до думки, що китайська – не цілісна мова, а радше група діалектів, генетично споріднених, але все ж виразно відмінних. Деякі з них різняться між собою приблизно так само, як українська мова відрізняється від польської або французька від італійської.

Китайська мова – не лише найпоширеніша, а й найважча для вивчення, принаймні для європейців, головна причина чого є їх складна ієрогліфічна писемність. У книжному мовленні використовують близько 80 тисяч ієрогліфів, у розмовному – від 3 до 5 тисяч. З огляду на стрімке економічне, технологічне та культурне піднесення сучасного Китаю до кінця XXI століття китайська мова має всі шанси стати другою світовою (поряд з англійською) [2]. В українську мову

запозичено ряд слів китайського походження. Розглянемо особливості їх походження і використання в китайській та українській мовах.

БАЙХОВИЙ – «розсипний, непресований (про чай)» від китайського відповідника 白花 [báihuā], що буквально означає «біла квітка». 拜霍維是一種獨特的茶葉品種。[Bàihuò wéi shì yīzhǒng dú tè de chá yè pǐnzhǒng] – Байховий є унікальним сортом чаю.

ЧАЙ – «рослина та напій з неї» від китайського відповідника 茶 [chá]. 请给我一杯茶。[Qǐng gěi wǒ yībēi chá] – Будь ласка, дайте мені чашку чаю.

ТАЙФУН – «руйнівний ураган» від китайського відповідника 颱風 / 台风 [táifēng], що буквально означає «великий вітер». 台风天气。[Táifēng tiānqì] – Погода як під час тайфуну.

ФЕНШУЙ – «спосіб гармонізації відносин людини з довкіллям» від китайського відповідника 風水 / 风水 [fēngshuǐ], що буквально означає «вітер і вода». 风水不好。[Fēngshuǐ bù hǎo] – Погана енергетика місця.

КУНГ-ФУ – «оздоровча гімнастика та спортивна боротьба; спосіб самозахисту без зброї» від китайського відповідника 功夫 [gōngfu], що буквально означає «майстерність, виконання». 他在自己的專業領域已經爐火純青。[Tā zài zìjǐ de zhuānyè lǐngyù yǐjīng lúhuǒchúnqīng] – Він досяг майстерності у своїй професії. 我正在學習功夫。[Wǒ zhèngzài xuéxí gōngfū] – Я вивчаю кунг-фу.

ЦИГУН – «дихальна гімнастика» від китайського відповідника 氣功 / 气功 [qìgōng], що буквально означає «робота з диханням». 我练气功 [Wǒ liàn qìgōng] – Я займаюся цигуном.

УШУ – «традиційне китайське бойове мистецтво» від китайського відповідника 武術 / 武术 [wǔshù], що буквально означає «військова майстерність». 武術是一種獨特的武術。[Wǔshù shì yīzhǒng dú tè de wǔshù] – Ушу є унікальним бойовим мистецтвом.

ТОФУ – «соєвий сир» від китайського відповідника 豆腐 [dòufu], що буквально означає «зброджені боби». 豆腐是一種精製的起司。[Dòufu shì yīzhǒng jīngzhì de qǐ sī] – Тофу є вишуканим сортом сиру.

НАНКА – «груба бавовняна тканина жовтого кольору», що утворено від назви китайського міста Нанкін, звідки спочатку завозили цю тканину, від китайського відповідника 南京 [Nánjīng], що буквально означає «південна столиця». 南京非常適合縫製洋裝。[Nánjīng fēicháng shìhé féngzhì yángzhuāng] – Нанка чудово підійде для пошиття сукні.

ЛІЧІ – «плодове дерево родини сапіндові» від китайського відповідника 荔枝 [lìzhī]. 我喜欢吃荔枝。[Wǒ xǐhuān chī lìzhī] – Мені подобається їсти лічі.

ГІНГГО – «рід унікальних листопадних голонасінних рослин» від китайського відповідника 銀杏 / 银杏 [yín xìng], що буквально означає «срібна абрикоса». 我喜欢银杏叶的形状。 [Wǒ xǐhuān yín xìng yè de xíngzhuàng] – Мені подобається форма листя гінгго.

ДАО – «шлях, правило, принцип» від китайського відповідника 道 [dào]. 這是一個深刻的哲學概念，它關乎現實的本質和理想生活。 [Dào shì yīgè shēnkè de zhéxué gàiniàn, tā guānhū xiànsí de běnzhí hé lǐxiǎng shēnghuó] – Дао – глибинне філософське поняття, яке стосується самої суті реальності та ідеального життя.

ЖЕНЬШЕНЬ – «трав'яниста лікувальна рослина» від китайського відповідника 人參 [rénsēn], що буквально означає «людина + корінь». 人參烏龍茶 [Rénsēn wūlóng chá] – Женьшеневий улун – популярний вид чаю, який поєднує смак улуну з тонким ароматом женьшеню, що надає йому солодкуватого присмаку.

КАОЛІН – «порцелянова глина» від китайського відповідника 高嶺 [gāolǐng], що буквально означає «дуже високий горб». 制作瓷器需要好的瓷土。 [Zhìzuò cíqì xūyào hǎo de cítǔ] – Для виготовлення порцеляни потрібна хороша порцелянова глина [1].

З вищезазначених прикладів робимо висновок про різні смислові значення тих самих лексичних одиниць у китайській та українській мовах можуть мати, які визначаються предметом обговорення та конкретною ситуацією. Саме тому значення запозичених слів з інших мов необхідно досліджувати в обох мовах, щоб ідентифікувати його первинне значення та ймовірність зміни змісту слова при використанні його в іншій мові.

Українська лексика, відповідно, розповідає історію нації, яка була перехрестям культур, ідей та історичних подій. Для філологів розуміння цих етимологічних зв'язків може покращити розуміння мовної спадщини української мови, оскільки кожне слово несе в собі частинку історії мови та культурних взаємодій, які її сформували. Оскільки Україна продовжує стверджувати свою мовну ідентичність у сучасному світі, вивчення її етимологічної лексики залишається життєво важливим та збагачувальним напрямом дослідження, що пропонує глибше розуміння мови та людей, які нею розмовляють [2].

Література:

1. Етимологічний словник української мови. URL: <https://archive.org/details/etslukurmov1/page/n22/mode/1up> (дата звернення: 08.12.2025).
2. Етимологія української лексики. URL: <https://talkpal.ai/vocabulary/etymological-vocabulary-in-the-ukrainian-language/> (дата звернення: 08.12.2025).